

УДК 342.9:328.185]:355.02(477)

<https://doi.org/10.32703/2663-6352/2026-1-19-191-199><https://orcid.org/0009-0000-9591-0629>**Добкіна К. Р.,**

доктор юридичних наук, професор,
заступник директора Навчально-наукового інституту
управління, технологій та правових наук
Національного транспортного університету
м.Київ, Україна

СИСТЕМА АНТИКОРУПЦІЙНИХ ЗАХОДІВ ТА КОМПЛАЄНСУ В ОБОРОННОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ: ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ У СФЕРІ ОБОРОННИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Анотація. У статті здійснено теоретико-правовий аналіз системи антикорупційних заходів та комплаєнсу в оборонному секторі України крізь призму їх реалізації у сфері оборонних закупівель в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів. Автором обґрунтовано, що сучасна трансформація оборонного сектору, зумовлена повномасштабною збройною агресією та необхідністю адаптації до стандартів НАТО і ЄС, формує нові вимоги до правового забезпечення антикорупційної політики держави.

Визначено, що основною проблемою у досліджуваній сфері є наявність структурної суперечності між режимом секретності оборонної інформації та імперативом транспарентності використання публічних фінансів, що об'єктивно ускладнює впровадження ефективних антикорупційних механізмів. Доведено, що традиційні інструменти протидії корупції є недостатніми в умовах закритих процедур закупівель озброєння, що обумовлює необхідність переходу до превентивної моделі антикорупційного комплаєнсу.

У роботі запропоновано концепцію багаторівневої системи антикорупційного контролю, що охоплює всі етапи оборонного контракту, включаючи етапи планування, відбору контрагентів, укладення та виконання договорів, а також аудит. Особливу увагу автора приділено інституціоналізації процедур належної перевірки контрагентів, впровадженню ризик-орієнтованих підходів до оцінки закупівельних операцій та використанню цифрових технологій як інструменту забезпечення прозорості та підзвітності.

Разом із тим обґрунтовано доцільність закріплення антикорупційних застережень у змісті оборонних контрактів як імперативного елементу правового регулювання, що трансформує принцип добросовісності у сферу юридичної відповідальності. Окремо наголошено на необхідності створення механізму верифікації бенефіціарних власників та запровадження інституту «debarment» (відсторонення) як засобу недопущення недобросовісних суб'єктів до участі у закупівлях.

Наприкінці зроблено висновок, що ефективність антикорупційного комплаєнсу в оборонному секторі України прямо залежить від рівня його інституційної автономії, цифровізації процедур та інтеграції міжнародних стандартів контролю. Запропонована у дослідженні модель має прикладне значення для вдосконалення національного законодавства, його гармонізації з *acquis communautaire* ЄС та підвищення рівня довіри до системи оборонних закупівель як з боку міжнародних партнерів, так і суспільства загалом.

Ключові слова: антикорупційна політика; оборонні закупівлі; антикорупційний комплаєнс; оборонний сектор; євроінтеграція; цифровізація закупівель; оборонний контракт; міжнародні стандарти; запобігання корупції; корупційні ризики.

DOBKINA K. THE SYSTEM OF ANTI-CORRUPTION MEASURES AND COMPLIANCE IN UKRAINE'S DEFENCE SECTOR: INSTITUTIONAL AND LEGAL CHARACTERISTICS AND THE EFFECTIVENESS IMPLEMENTATION IN THE FIELD OF DEFENCE PROCUREMENT IN THE CONTEXT OF EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. *This article provides a theoretical and legal analysis of the system of anti-corruption measures and compliance in Ukraine's defense sector, focusing on their implementation in the field of defense procurement under martial law and in the context of European integration processes. The author argues that the current transformation of the defense sector, driven by full-scale armed aggression and the need to adapt to NATO and EU standards, is creating new requirements for the legal framework of the state's anti-corruption policy.*

It is determined that the main problem in the studied area is the existence of a structural contradiction between the secrecy regime of defense information and the imperative of transparency in the use of public finances, which objectively complicates the implementation of effective anti-corruption mechanisms. It is demonstrated that traditional anti-corruption tools are insufficient under conditions of closed arms procurement procedures, which necessitates a transition to a preventive model of anti-corruption compliance.

The paper proposes a concept for a multi-level anti-corruption control system covering all stages of a defense contract, including planning, contractor selection, contract conclusion and execution, as well as auditing. The author pays particular attention to the institutionalization of due diligence procedures for contractors, the implementation of risk-based approaches to evaluating procurement operations, and the use of digital technologies as a tool for ensuring transparency and accountability.

At the same time, the author justifies the feasibility of incorporating anti-corruption provisions into the text of defense contracts as a mandatory element of legal regulation, thereby transforming the principle of integrity into a matter of legal liability. Separately, the paper emphasizes the need to create a mechanism for verifying beneficial owners and to introduce the institution of «debarment» as a means of preventing unethical entities from participating in procurement.

*In conclusion, it is noted that the effectiveness of anti-corruption compliance in Ukraine's defense sector directly depends on the level of its institutional autonomy, the digitization of procedures, and the integration of international control standards. The model proposed in this study has practical significance for improving national legislation, harmonizing it with the EU *acquis communautaire*, and increasing trust in the defense procurement system among both international partners and society at large.*

Key words: *anti-corruption policy; defense procurement; anti-corruption compliance; defense sector; European integration; digitalization of procurement; defense contract; international standards; corruption prevention; corruption risks.*

Постановка проблеми. Динаміка зміни оборонного сектору України в умовах повномасштабної збройної агресії та одночасного виконання вимог щодо членства в ЄС та НАТО детермінує принципово нові параметри правового регулювання антикорупційної діяльності. Так, сьогодні сфера оборонних закупівель перебуває в центрі уваги як національного координатора, так і міжнародних інституцій, оскільки обсяг фінансування досліджуваного сектору сягає безпрецедентних показників. Згідно з даними Державного бюджету України, видатки на національну безпеку та оборону у 2024-2025 роках становлять понад 21% ВВП, що об'єктивно генерує високі корупціогенні ризики в процесі розподілу та використання

публічних фінансів [1; 2]. Беручи до уваги звіти Національного антикорупційного бюро України, протягом другого півріччя 2025 року було виявлено низку резонансних схем у стратегічних галузях, зокрема в межах операції «Мідас», а також при закупівлях безпілотних літальних апаратів (БПЛА) та засобів РЕБ для Сил оборони, де суми збитків лише за окремими епізодами перевищують 90 та 102 мільйони гривень відповідно. Отримання підозр рекордною кількістю вищих посадових осіб держави – 12 осіб за півріччя [3] – вказує на критичну потребу імплементації дієвого антикорупційного комплаєнсу.

У світлі наведеного, юридична характеристика системи антикорупційних заходів вимагає відмови від декларативних гасел на користь інституційних превентивних заходів, передбачених стандартами НАТО «Building Integrity» [4]. Принагідно зауважимо, що згідно з Індексом сприйняття корупції за 2023-2024 роки, Україна продемонструвала один із найкращих результатів росту серед країн-кандидатів на вступ до ЄС [5], проте оборонний сектор залишається найбільш вразливим сегментом правопорядку. На противагу закритим циклом минулих років, нині понад 80% закупівель тилового майна здійснюється через цифрові інструменти, що, втім, не нівелює загрозу маніпуляцій із технічними специфікаціями на етапі планування.

Безумовно, у відповідь на виклики сьогодення, інституційно-правова структура комплаєнсу в Міністерстві оборони України станом на тепер інтегрує досвід провідних країн Альянсу, де понад 90% великих оборонних контрактів підлягають багатоступеневому антикорупційному аудиту. Відтак, коли ми говоримо про ефективність реалізації цих заходів, слід вказати на пряму кореляцію між прозорістю закупівельних процедур та обсягами міжнародної військової допомоги. Зосереджуючись на статистичних даних моніторингу Громадської ради при НАЗК, вбачається очевидним, що рівень імплементації антикорупційних програм у державних підприємствах ОПК наразі не перевищує 65% [6], що свідчить про наявність значного дефіциту регуляторних механізмів. Зрештою, окреслена проблематика вимагає юридичного аналізу механізмів, які б дозволили забезпечити баланс між оперативністю постачання зброї та безкомпромісною доброчесністю, оскільки ціна корупційної похибки в умовах воєнного стану вимірюється не лише фінансовими втратами, а й національною безпекою загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження стану наукової розробки обраної проблематики свідчить про стійкий інтерес вітчизняної юридичної думки до питань антикорупційного комплаєнсу в безпековому секторі, що особливо актуалізувалося в умовах правового режиму воєнного стану та інтенсифікації євроінтеграційних процесів. Доктринальне підґрунтя дослідження становлять праці науковців, які фокусуються на детермінації корупційних ризиків, інституційних трансформаціях та адміністративно-правових інструментах мінімізації протиправних проявів у стратегічних галузях. Зокрема, А. Бейкун у своїх розвідках крізь призму державних антикорупційних програм висвітлює «класичні» проблеми сектора безпеки та оборони, акцентуючи увагу на організаційно-правових аспектах, які залишаються інертними попри зміну політичних та безпекових циклів [7]. На противагу загальним підходам, А. Волошенко ще на етапі становлення сучасних оборонних викликів досліджував природу та чинники корупційних ризиків, пропонуючи шляхи їх мінімізації через структурні зміни в управлінні державними ресурсами [8].

Сучасний етап наукового дискурсу, представлений роботами 2024-2025 років, демонструє зміщення фокусу на адаптацію правових інститутів до умов повномасштабного вторгнення. Зокрема, О. Легка безпосередньо пов'язує трансформацію оборонних закупівель із подоланням системних ризиків [9], тоді як Г. Малахов здійснює ґрунтовну детермінацію корупції в наведеній сфері саме в умовах воєнного стану, вказуючи на специфічні прогалини в законодавстві, що виникають через необхідність оперативних поставок [10]. Питання запобігання правопорушенням з боку юридичних осіб у сфері економіки та безпеки аналізують Ю. Луценко

та А. Тарасюк, наголошуючи на складності притягнення до відповідальності корпоративних суб'єктів у закритих сегментах ринку [11]. Своєю чергою, адміністративно-правові аспекти подолання корупції через децентралізацію управлінських рішень є предметом вивчення Л. Мойсей [12], тоді як теоретико-правова основа та виклики трансформаційного періоду висвітлені у роботах І. Піскун [13], В. Левчук [13], а також у спільних розвідках Д. Мхейя та Т. Корнякової [14].

Однак попри наявність ґрунтовних напрацювань, залишається низка аспектів, що потребують подальшого розв'язання та яким присвячено дане дослідження. Вбачається, що досі не вирішеним є питання створення дієвого механізму інтеграції антикорупційного комплаєнсу безпосередньо у закриті процедури закупівель озброєння, де режим таємності часто вступає у протиріччя з вимогами транспарентності. Окремо варто зупинитися на проблемі неузгодженості процесуальної автономії антикорупційних уповноважених із вертикаллю військового управління, що породжує конфлікт інтересів. В той же час, відмітимо недостатність чіткої юридичної моделі адаптації стандартів НАТО «Building Integrity» [4] до вітчизняного законодавства в умовах воєнного часу. Крім того, нагальною є потреба у верифікації бенефіціарних власників нерезидентів у ланцюгах постачання товарів подвійного призначення. Тож сама спроба формування цілісної інституційно-правової характеристики системи антикорупційних заходів у сфері оборонних закупівель крізь призму євроінтеграції визначає оригінальність та прикладну значущість даної праці.

Мета дослідження полягає у здійсненні теоретико-правового аналізу та обґрунтуванні інституційно-правової характеристики системи антикорупційних заходів в оборонній сфері України під час дії правового режиму воєнного стану та інтенсифікації євроінтеграційних процесів. Своєю чергою, наукова новизна дослідження детермінована обґрунтуванням необхідності реконцептуалізації антикорупційної системи: відходу від декларативного нагляду на користь імплементації імперативних «комплаєнс-фільтрів», забезпечення повної процесуальної автономії суб'єктів антикорупційного моніторингу від вертикалі військового управління, а також інкорпорації інституту «debarment» (відсторонення) та цифрових алгоритмів у закриті цикли оборонних закупівель.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правова детермінація системи антикорупційних заходів оборонного сектору України на сучасному етапі розвитку диктується імперативом подолання суперечності між режимом секретності та принципом транспарентності, що прямо впливає із зобов'язань перед євроатлантичними партнерами. Так, інституційно-правова характеристика означеної системи ґрунтується на синергії загального антикорупційного законодавства та спеціальних норм, зокрема Закону України «Про оборонні закупівлі» від 17.07.2020 р. №808-ІХ [15]. Причому, в умовах воєнного стану має істотне значення правовий режим, встановлений постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану» від 11.11.2022 р. №1275 [16].

Утім, нагальною залишається проблема створення відповідного механізму інтеграції антикорупційного комплаєнсу безпосередньо у закриті процедури закупівель озброєння, де режим таємності, що не виключено, може використовуватися як обґрунтування причини уникнення публічного звітування. Зокрема, одним із перспективних шляхів вирішення вбачається запровадження автономних «комплаєнс-фільтрів» на етапі дотендерної підготовки специфікацій зброї, де незалежні офіцери з доброчесності володітимуть доступом до таємних відомостей без права їх розголошення, проте з прерогативою накладання вето на правочини з високим ступенем ризику. Апелюючи до доктринальних висновків Г. Малахова щодо детермінації корупції в умовах воєнного стану [10, с. 95], вбачається, що подолання ієрархічної залежності антикорупційних уповноважених від суб'єкта владних повноважень можливе лише за умови радикальної зміни

їхньої процесуальної підпорядкованості, що надасть реальну автономію у відносинах із вертикаллю військового управління та нівелює потенційний конфлікт інтересів.

Окрім цього, впровадження комплаєнс-процедур у діяльність суб'єктів оборонно-промислового комплексу має ґрунтуватися, передусім, на стандартах НАТО, зокрема концепції «Building Integrity». З огляду на раніше викладене, юридичний аналіз Директиви 2009/81/ЄС [17] дає змогу констатувати, що європейська модель оборонних закупівель базується на принципах недискримінації та пропорційності, навіть у випадках закупівлі летального озброєння через механізми відступу від загальних процедур. Станом на тепер, вітчизняна практика часто апелює до «нагальної потреби» як легальної підстави для укладання прямих договорів на поставку зброї, що об'єктивно зумовлює корупціогенні ризики.

На противагу цьому, вбачається за потребу розробка чіткої юридичної моделі адаптації стандартів НАТО «Building Integrity» до національного законодавства, яка б регламентувала поетапний перехід від прямих контрактів до рамкових угод із перевіреними постачальниками, що володіють бездоганною репутацією. Опираючись на правові позиції Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), зокрема викладені у рішенні «Guja v. Moldova» [18], слід визнати, що обмеження прав викривачів у сфері оборони під приводом захисту державної таємниці не вбачається пропорційним у демократичному суспільстві. Відтак, законодавство має гарантувати абсолютний імунітет особам, що повідомляють про штучне завищення цін на озброєння, забезпечуючи життєво необхідний баланс між оборонною безпекою та публічним інтересом.

Безумовно, окремо варто зупинитися на інституційній ролі Національного агентства з питань запобігання корупції у процесі проведення антикорупційної експертизи актів, що специфікують ринок зброї. Принагідно зауважимо, що згідно зі ст. 53¹-53⁹ Закону України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. №1700-VII [19], механізм захисту трудових прав викривачів потребує істотного покращення в частині верифікації бенефіціарних власників нерезидентів. Коли ми говоримо про ланцюги постачання товарів подвійного призначення, виникає очевидна потреба у створенні спеціалізованого реєстру кінцевих бенефіціарів іноземних контрагентів, інтегрованого з базами даних міжнародної фінансової розвідки. В той же час, беручи до уваги досвід країн-членів Організації економічного співробітництва та розвитку, доцільно вказати на необхідність імплементації інституту «відсторонення» («debarment»), що передбачає автоматичне позбавлення права на участь у державних закупівлях для компаній, причетних до корупції [20].

В даному аспекті доцільно зазначити, що інтеграція Реєстру корупціонерів із системою закупівель має функціонувати на рівні безумовного блокування тендерних пропозицій від структур-посередників, що не мають власних ліцензованих потужностей з виробництва чи обслуговування зброї.

Втім, аналізуючи наукові підходи до розуміння системної деліктності, цікаво звернутися до праць О. Костенка щодо принципу «соціального натуралізму», де стверджується, що юридичні норми є ефективними винятково за умови їхньої відповідності об'єктивним законам правопорядку [21, с. 131]. Зерно істини вбачається в тому, що корупція у сфері оборонних закупівель фактично є наслідком інституційної невідповідності та відсутності прозорої вертикалі контролю. Відтак, правове регулювання діяльності Агенції оборонних закупівель має бути позбавлене будь-яких ознак конфлікту інтересів через запровадження колегіальних наглядових рад із залученням незалежних міжнародних експертів. До слова, юридична конструкція ст. 209 Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. №2341-III [22] спільно з процедурами фінансового моніторингу за стандартами Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей [23] повинна слугувати інструментом щоквартального верифікування активів суб'єктів, залучених до реалізації державного оборонного замовлення.

Попри очевидну складність адаптації законодавства до стандартів Організації Північноатлантичного договору, зокрема до положень Стандартних угод НАТО («STANAG»), вказаний процес є безальтернативним для забезпечення національної стійкості.

Паралельно з цим, ефективність та реальна дієвість антикорупційних заходів корелює з рівнем діджиталізації оборонного сектору. За даними Міністерства оборони України, цифрова трансформація вже охоплює понад 80% тилових закупівель, що дає можливість створювати наскрізні «audit trail» для кожної транзакції [24]. У рамках партнерства з Німеччиною передбачено розробку спільних стандартів кіберзахисту та прозорості контрактів [25], що відповідає вимогам НАТО щодо інтеграції національних систем у загальноєвропейський безпековий простір.

Перспективним вектором розвитку вбачається використання ризик-орієнтованих алгоритмів, що автоматично ідентифікують аномальні поведінкові патерни у закупівельних операціях, забезпечуючи тим самим транспарентність прийняття управлінських рішень. Дослідження В. Коверги показало, що застосування алгоритмів машинного навчання у сфері оборонних закупівель дозволяє знизити витрати на 12-15% завдяки ранньому виявленню ризикових пропозицій [26, с. 162-166]. В той же час, згідно зі звітом «StateWatch», у пілотних закупівлях Міноборони вже тестуються модулі поведінкового аналізу, які автоматично сигналізують про «аномальні» тендерні заявки [27].

Не менш вагомим є імперативне закріплення антикорупційних застережень безпосередньо у змісті оборонних контрактів. Зокрема, в аспекті даної контрактної моделі обов'язковим є встановлення обов'язку «self-reporting» щодо виявлених правопорушень та надання замовнику безумовного права на одностороннє розірвання деліктних правочинів, що переводить антикорупційні вимоги з площини декларативних намірів у сферу юридичної відповідальності.

Водночас, стабільність досліджуваного сектору є неможливою без зовнішнього контролю, що при наявності євроінтеграційного вектора передбачає залучення незалежних аудиторських інституцій та представників держав-партнерів. Вочевидь, гармонізація вітчизняних процедур із *acquis communautaire* ЄС щодо підзвітності публічних фінансів виступає основним критерієм підвищення довіри до національної системи закупівель озброєння.

Сьогодні, підсумовуючи юридичну характеристику окресленої проблеми, слід вказати, що ефективність антикорупційного комплаєнсу прямо залежить від фундаментальної реформи системи класифікації інформації з обмеженим доступом. Іншими словами, прерогатива таємниці не може переважати над правом суспільства на контроль за використанням колосальних ресурсів, виділених на зброю, особливо в умовах зовнішньої агресії. Врешті-решт, суворе дотримання вимог ст. 17 Конституції України щодо забезпечення державної безпеки [28] вимагає створення правової системи, де антикорупційні заходи існують як невід'ємний елемент оборонного планування. Пропоноване формування цілісної інституційно-правової характеристики системи крізь призму євроінтеграції надасть можливість не тільки мінімізувати корупційну складову, але й в тому числі забезпечити прозорість ринку озброєнь, що виступає стратегічною умовою легітимності оборонних витрат держави у глобальному вимірі.

Висновки. Аналіз результатів проведеного дослідження дає змогу констатувати, що структура антикорупційного комплаєнсу в оборонній сфері України наразі інтенсивно змінюється, що, своєю чергою, зумовлено необхідністю подолання онтологічної суперечності між режимом таємності оборонної інформації та імперативом транспарентності публічних фінансів. Разом із тим, релевантність превентивних засобів у досліджуваному секторі прямо детермінується спроможністю національного законодавця імплементувати механізми «Building Integrity» як засадничі механізми контролю на всіх етапах оборонного контракту.

Більше того, запропонована у роботі парадигма децентралізації та процесуальної автономії антикорупційних уповноважених становить безпосередній інтерес для суб'єктів оборонно-

промислового комплексу, оскільки забезпечує юридичне підґрунтя для усунення ієрархічної детермінованості цих осіб від вертикалі військового управління. Окрім того, прикладний аспект дослідження виявляється у можливості безпосереднього включення сформульованих антикорупційних застережень у зміст правочинів, що переводить питання доброчесності з площини декларативних намірів у сферу імперативної юридичної відповідальності.

Обґрунтована доцільність синхронізації Реєстру корупціонерів із системами оборонного замовлення на рівні автоматизованого debarment-протоколу надасть можливість правозастосовним органам ефективно блокувати залучення недоброчесних посередників у ланцюги постачання озброєння.

Загалом, результати праці можуть бути використані у процесі гармонізації вітчизняного законодавства із *acquis communautaire* ЄС, зокрема в частині уточнення правового режиму закупівель за «нагальною потребою», що виступає стратегічною умовою легітимації оборонних витрат держави в межах євроатлантичного транзиту. Врешті-решт, сформована в дослідженні система антикорупційного контролю, в перспективі, видається важливим аспектом інституційної стійкості держави. Адже в умовах тривалої зовнішньої агресії найбільш важливими факторами є як збереження міжнародної військової допомоги, так і забезпечення національного суверенітету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про Державний бюджет України на 2024 рік: Закон України від 09.11.2023 №3460-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-20#Text>
2. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 №4059-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>
3. Звіт: друге півріччя 2025 року. Національне антикорупційне бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/activity/reports/druge-pivrichchia-2025-roku/>
4. Building Integrity. NATO. 2025. URL: <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/building-integrity>
5. Corruption Perceptions Index – 2024. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/en/research/corruption-perceptions-index-2024/>
6. Антикорупційні програми органів влади. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://antycorportal.nazk.gov.ua/antycorprogram/>
7. Бейкун А.Л. «Класичні» проблеми корупції у секторі безпеки і оборони через призму державних антикорупційних програм (організаційно-правові питання). Проблеми формування громадянського суспільства в Україні: 30 років незалежності: матер. Всеук. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 19 трав. 2021 р.). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. С. 23-28.
8. Волощенко А.В. Корупційні ризики в оборонній сфері: природа, чинники та шляхи мінімізації. Актуальні проблеми економіки. 2015. №10 (172). С. 95-105.
9. Легка О.В. Вплив корупційних ризиків на трансформацію оборонних закупівель в Україні. Правова позиція. 2024. №1 (42). С. 64-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-1.12>
10. Малахов Г.Б. Детермінація корупції у сфері оборонних закупівель в умовах правового режиму воєнного стану. Нове українське право. 2024. Вип. 6. С. 91-98. DOI: <https://doi.org/10.51989/nuL.2024.6.13>
11. Луценко Ю.В., Тарасюк А.В. Проблеми запобігання корупційним правопорушенням юридичних осіб у сфері економіки, безпеки та оборони. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2025. Серія: юридичні науки. №1. Т. 36 (75). С. 139-147. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2025.1/23>

12. Мойсей Л.О. Децентралізація управлінських рішень як спосіб подолання корупції у сфері безпеки та оборони: адміністративно-правові аспекти. Наука і правоохорона. 2017. №1 (35). С. 70-75.
13. Піскун І.І., Левчук В.Д. Теоретико-правові проблеми корупції в оборонній сфері. Юридичний вісник. 2018. №3 (48). С. 52-57.
14. Мхейн Д.А., Корнякова Т.В. Запобігання корупції в сфері оборони. Період трансформаційних процесів в світовій науці: задачі та виклики: матеріали II Міжнародної наукової конференції, м. Кривий Ріг, 19 січня, 2024 р. / Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп, 2024. С. 151-152.
15. Про оборонні закупівлі: Закон України від 17.07.2020 №808-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/808-20#Text>
16. Деякі питання здійснення оборонних закупівель на період дії правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.11.2022 №1275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1275-2022-%D0%BF#Text>
17. Directive 2009/81/EC of the European Parliament and of the Council of 13 July 2009 on the coordination of procedures for the award of certain works contracts, supply contracts and service contracts by contracting authorities or entities in the fields of defence and security, and amending Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2009/81/oj/eng>
18. Guja v. Moldova. App 14277/04. Judgement 12.02.2008. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-85016>
19. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
20. Hjelmeng E., Søreide T. Debarment in Public Procurement: Rationales and Realization. Chapter in G.M. Racca and C. Yukins. 2014. Integrity and Efficiency in Sustainable Public Contracts. Bruylant. P. 1-15. DOI: <https://doi.org/10.13140/2.1.4950.4645>
21. Костенко О.М. Принцип соціального натуралізму та його значення для юриспруденції і кримінології. Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. 2003. № 1. С. 129-133.
22. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 №2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
23. International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism & Proliferation. The FATF Recommendations. 2012. URL: <https://surl.li/nbklds>
24. Міноборони України представляє комплексне оновлення щодо зусиль з цифрової трансформації оборони. Міністерство оборони України. 2025. URL: <https://mod.gov.ua/en/news/ukraine-s-mo-d-presents-comprehensive-update-on-defense-digital-transformation-efforts>
25. Міністерства оборони України та Німеччини домовилися про довгострокове партнерство у сфері цифровізації. 2025. URL: <https://armyinform.com.ua/en/2025/10/10/the-ministries-of-defense-of-ukraine-and-germany-have-agreed-on-a-long-term-partnership-in-the-field-of-digitalization/>
26. Koverga V. Risk-Based Procurement Controls and Cost Efficiency in Public Defense Purchasing: Evidence from Ukraine. Ege Scholar Journal. 2025. Vol. 2 (3). P. 158-170. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18525743>
27. NATO-Ukraine Strategic Defence Procurement Review: Implementation Monitoring. June-November 2025. URL: <https://statewatch.org.ua/wp-content/uploads/2026/01/SW-SDPR-Monitoring-June-November-2025.pdf>

28. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96-ВР. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Дата першого надходження рукопису до видання: 02.03.2026

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 17.03.2026

Дата публікації: 17.04.2026